

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 6 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1989	ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 226

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 540

Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος της Ιστορίας της ΣΤ' τάξεως του Δημοτικού Σχολείου.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις των άρθρων 4 (παράγραφος 11, περίπτωση ε') και 24 παράγραφος 2 περίπτωση γ' του Ν. 1566/1985.

2. Την αριθ. 12/1988 πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

3. Την αριθ. 438/89 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Αναλυτικό πρόγραμμα του μαθήματος της Ιστορίας της ΣΤ' τάξεως του Δημοτικού Σχολείου.

1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας είναι να βοηθήσει τα παιδιά
– να έρθουν σε πρώτη γνωριμία με τον ιστορικό βίο του ελληνικού έθνους και της ιδιαίτερης πατρίδας τους
– να πάρουν μια γενική εικόνα των πιο σημαντικών γεγονότων από την παγκόσμια ιστορία, εκείνων που συνδέονται με την ελληνική ή διαδραμάτισαν αποφασιστικό ρόλο για τις τύχες του κόσμου
– να έχουν μια πρώτη εξοικείωση με τον ιστορικό τρόπο σκέψης για την κατανόηση των αιτιωδών σχέσεων που διέπουν τα ιστορικά φαινόμενα
– να κατανοήσουν την ιστορική συνέπεια του Έθνους και την προσφορά του στην εξέλιξη του πολιτισμού
– να ασκηθούν στον τρόπο εργασίας και τις τεχνικές που προσιδιάζουν στην ιστορική επιστήμη (συλλογή, ταξινόμηση και έλεγχος ιστορικού υλικού, ερμηνεία χαρτών και σχεδιαγραμμάτων, διατύπωση και επαλήθευση υποθέσεων, συναγωγή αρχών κ.λπ.)
– να αναπτύξουν εποικοδομητική στάση απέναντι στην ιστορική μάθηση (περιέργεια και ενδιαφέρον, πνεύμα αντικειμενικότητας, επιθυμία και διεύρυνση των ιστορικών τους γνώσεων)
– να αξιολογούν σωστά και να φρονηματίζονται από τις δημιουργικές πράξεις, αλλά και από τα σφάλματα των παλαιοτέρων, ώστε να αναπτύξουν τη δυνατότητά τους για συνειδητή και ελεύθερη συμμετοχή στη ζωή του λαού μας και στην ευρύτερη κοινότητα των εθνών
– να αναπτύξουν το συναίσθημα της αγάπης προς την πατρίδα και τα δημοκρατικά ιδεώδη.

ΙΙ. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

1. Ό,τι ξεχωρίζει την Ιστορία από τις άλλες επιστήμες που ασχολούνται με τον άνθρωπο είναι το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δείχνει για τη σχέση προηγουμένου επομένου, δηλαδή τη σχέση αιτίας και αποτελέσματος. Ιστορία είναι η σπουδή μιας διαδοχής προσώπων, γεγονότων, καταστάσεων, ιδεών και κοινωνικών δομών που συμβαίνουν σε μια ροή του χρόνου.

2. Η ιστορία είναι μέσον με το οποίο οι λαοί μελετούν το παρελθόν τους, εξασφαλίζουν τη συνέχειά τους και διατηρούν τα ιδανικά και την παράδοσή τους. Από την αυγή του πολιτισμού σχεδόν σε κάθε κοινωνία η Ιστορία έχει θεωρηθεί ότι διδάσκει τον πολίτη τις κοινές αρετές της συλλογικής ζωής.

3. Κάθε γεγονός είναι ξεχωριστό, αλλά συνδέεται με τα προηγούμενα και τα επόμενα μ' ένα περίπλοκο δίκτυο αιτίας - αποτελέσματος, τυχαίου - αναγκαίου, όχι με το νόημα φυσικής αναγκαιότητας αλλά σε συνάρτηση με την ελεύθερη ανθρώπινη παρέμβαση. Το μοναδικό παρόν, ακριβώς όπως και κάθε μοναδικό σημείο στο παρελθόν, είναι ακατανόητο αν δε συνδεθεί με την ιστορία του, δηλαδή με το πως συντελέστηκε μέσα στις ειδικές κάθε φορά συνθήκες.

4. Ο τρόπος του σκέπτεσθαι βασίζεται, συνειδητά ή ασυνείδητα, στη συγκέντρωση εμπειριών από το παρελθόν. Οι άνθρωποι έχουν τη μοναδική ικανότητα να ενσωματώνουν στις προσωπικές τους εμπειρίες όχι μόνο τις εμπειρίες των συγχρόνων τους αλλά κι εκείνες των προηγούμενων γενεών. Μ' άλλα λόγια ο άνθρωπος έχει ένα εξαιρετικό προσόν, που τον διακρίνει από τα άλλα έμβια όντα και του δίνει τη δυνατότητα να κατανοεί καλύτερα το παρόν με τη μελέτη του παρελθόντος κι έτσι να προετοιμάζεται να αντιμετωπίσει το μέλλον.

5. Ποτέ δύο γεγονότα στη ροή της ιστορίας δεν είναι ακριβώς όμοια. Η ομοιότητα όμως κάποιων ιστορικών σχημάτων παρέχει στα άτομα και στις ομάδες την εντύπωση ότι τα γεγονότα επαναλαμβάνονται. Αυτή η σύγχυση προέρχεται από την αναγνώριση των ομοίων στοιχείων μέσα σε ένα γεγονός ή μια κατάσταση.

6. Οι κοινωνικές αξίες δε βασίζονται σε ένα μοναδικό πρότυπο, αλλά διαφοροποιούνται αισθητά από τόπο σε τόπο, από εποχή σε εποχή και από ομάδα σε ομάδα, ανάλογα με τις συνθήκες της ζωής τους και τις ανάγκες τους, καθώς ο χρόνος κυλά, οι καταστάσεις αλλάζουν και μαζί τους μεταβάλλονται πολλές «στάσεις» και πεποιθήσεις. Αυτοί οι διαφορετικοί τρόποι και οι διαφορετικές στάσεις με τους οποίους αντιμετωπίζουμε και ερμηνεύουμε τη ζωή, μπορεί να θεωρηθούν ως σημεία αναφοράς. Συγχρόνως όμως θα πρέπει να πούμε ότι ορισμένες πεποιθήσεις και στάσεις που διαμορφώθηκαν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, παραμένουν ίδιες ή περίπου ίδιες από γενιά σε γενιά.

7. Οι ιστορικές πηγές πρέπει να έχουν εξωτερική και εσωτερική αξιοπιστία. Με το πρώτο εννοούμε τη γνησιότητα και χρονολόγησή τους, με το δεύτερο τη σύγκριση και επιβεβαίωσή τους.

8. Ένα μεγάλο μέρος από τις ιστορικές πηγές εκφράζει, σε κάποιο βαθμό τουλάχιστον, τις απόψεις ή επιλογές εκείνων που τις διαφύλαξαν.

9. Στην ιδανική περίπτωση η Ιστορία ως επιστήμη φέρνει μαζί και συνθέτει όλους τους άλλους τομείς γνώσεων και τις ποικίλες αναλύσεις τους. Και ως μάθημα έχει τόσο πλατιά όρια που της επιτρέπουν να μελετά την περίπλοκη αλληλεπίδραση των κινήτρων, τις αιτίες, τις συγκυρίες και να αποκαλύπτει την ουσία των γεγονότων στη ζωή του ανθρώπου.

ΙΙΙ. ΒΑΣΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΓΕΝΙΚΕΥΣΕΙΣ

– Ο άνθρωπος είναι ικανός να φτιάχνει εργαλεία, να αναπτύσσει τεχνολογία και να δημιουργεί πολιτισμό και με τον τρόπο αυτό να διαμορφώνει τους όρους της ζωής του.
– Οι άνθρωποι, για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους:

- ζουν και εργάζονται σε μικρές ή μεγάλες ομάδες
- κάνουν χρήση των φυσικών πόρων που τους είναι προσιτοί
- προσαρμόζονται στις συνθήκες του περιβάλλοντος ή το προσαρμόζουν στα δικά τους μέτρα
- προσαρμόζονται στις συνθήκες του περιβάλλοντος, το προσαρμόζουν στα δικά τους μέτρα ή αλλάζουν περιβάλλον.

– Η πολιτιστική εξέλιξη είναι προϊόν σταθερής, μακροχρόνιας και σκληρής πάλης του ανθρώπου για την κατάκτηση της φύσης και την υπερνίκηση δυνάμεων που στέκουν εμπόδιο στην πρόοδο προς έναν επιθυμητό κόσμο.

– Οι ανθρώπινες ομάδες αναπτύσσουν συστήματα αξιών, που ρυθμίζουν την ομαδική και την ατομική συμπεριφορά.

– Οι διάφοροι λαοί ανέπτυξαν διαφορετικούς πολιτισμούς και συστήματα αξιών στα πλαίσια διαφορετικών φυσικών και ιστορικών συνθηκών (θρησκευτικών, κοινωνικών, οικονομικών κτλ).

– Οι λαοί σε όλες τις εποχές αγωνίστηκαν να διασφαλίσουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, που είχαν ως τότε κατακτήσει.

– Οι κατακτητές με τη βία επιβάλλονται πρόσκαιρα μόνο. Οι κατακτημένοι αργά ή γρήγορα ξεσηκώνονται, για να κερδίζουν πάλι την ανεξαρτησία τους.

– Ο οικονομικός, ο κοινωνικός και ο ιδεολογικός παράγοντας επιδρούν στην εξέλιξη των γεγονότων (θρησκευτικών, κοινωνικών, οικονομικών κτλ).

– Οι εμφύλιες διαμάχες ζημιώνουν μια κοινωνία ή μια χώρα.

– Το ιστορικό παρελθόν κάθε λαού επηρεάζει το παρόν και το μέλλον του.

– Τα ιστορικά γεγονότα χαρακτηρίζονται από περίπλοκες αιτιώδεις σχέσεις.

– Στη διαδρομή των αιώνων και μέχρι σήμερα ορισμένα γεγονότα έχουν σταθεί αποφασιστικοί σταθμοί στην πορεία της ανθρωπότητας (κοσμοϊστορικά γεγονότα).

– Ο ελληνικός λαός, ένας από τους αρχαιότερους και πιο ζωντανούς λαούς του κόσμου, έχει αποκρυσταλλώσει την εθνική του φυσιογνωμία με βάση τις αξίες που διαμόρφωσε κατά τη μακραίωνη ιστορική του πορεία.

– Λαοί όπως ο ελληνικός, που δημιούργησαν υψηλής ποιότητας πολιτισμό, άσκησαν ευεργετική επίδραση στην ανθρωπότητα.

IV. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Κατά τη διαπραγμάτευση των ιστορικών θεμάτων:

– Έμφαση δίνεται στις ειρηνικές περιόδους και την πολιτιστική δραστηριότητα χωρίς όμως να παραλείπονται και οι πόλεμοι με τις ιδιαίτερες επιπτώσεις τους.

– Εξαιρούνται σε κάθε πρόσφορη περίσταση οι αγώνες για την πατρίδα, την ελευθερία και τη δικαιοσύνη.

– Η προσέγγιση γίνεται με γνώμονα τον απαλλαγμένο από μισαλλοδοξία πατριωτισμό σε αρμονική σύζευξη με το πνεύμα συναδέλφωσης των λαών.

– Εξαίρεται η προσφορά ανθρώπων και ομάδων που ευεργέτησαν το κοινωνικό σύνολο.

– Αρκετές ενότητες αφιερώνονται στην περιγραφή της ζωής, των ασχολιών και των συνηθειών των ανθρώπων σε κάθε ιστορική περίοδο.

– Η χρονική προοπτική είναι απαραίτητη για την ερμηνεία των ιστορικών γεγονότων.

– Όπου είναι δυνατό γίνεται σύνδεση του θέματος με τα γεγονότα του παρόντος.

– Περιορίζεται στο ελάχιστο δυνατόν η παράθεση χρονολογιών, τοπωνυμίων και ονομάτων.

– Γίνεται παράθεση κατάλληλων αποσπασμάτων από πηγές με σκοπό την προσέλκυση του ενδιαφέροντος, την καλλιέργεια της τάσης για έγκυρη πληροφόρηση και την εμπλοκή του παιδιού στην προβληματική της δημιουργίας των γεγονότων.

Γενικές ενότητες (α)	Επιδιώξεις (β)	Μερικότερες ενότητες (γ)	Στόχοι (δ)
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Οι μαθητές: – Να επαναφέρουν στη μνήμη τους κάποια σημαντικά γεγονότα της Ιστορίας που διδάχτηκαν στην Ε' τάξης. – Να προϊδεαστούν για το περιεχόμενο της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. – Να γνωρίσουν κάποια σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν στην Ευρώπη, όταν η Ελλάδα βρισκόταν υπό τον τουρκικό ζυγό.	1. Τι μάθαμε στην ιστορία της Ε' τάξης. Τι θα μάθουμε στην ιστορία της ΣΤ' τάξης	Οι μαθητές: – Να ανακαλέσουν στη μνήμη τους και να συζητήσουν γεγονότα και καταστάσεις, με τα οποία ασχολήθηκαν στο μάθημα της ιστορίας της Ε' τάξης. – Να σχηματίσουν μια πρώτη αντίληψη των περιόδων στις οποίες διακρίνουμε τη νεότερη και σύγχρονη ιστορία της Ελλάδος. – Να συσχετίσουν την ονομασία κάθε περιόδου με τα χαρακτηριστικά γεγονότα της. – Να υπολογίσουν, με τη βοήθεια της ιστορικής γραμμής, τη χρονική διάρκεια των περιόδων της νεότερης ιστορίας μας. – Να συνειδητοποιήσουν ότι τα διάφορα πολεμικά, πολιτικά, οικονομικά, θρησκευτικά κ.λπ. γεγονότα αλληλοεπηρεάζονται κι έχουν επιπτώσεις στον τρόπο ζωής των ανθρώπων.
		2. Η Ευρώπη στα χρόνια που η Ελλάδα στέναζε κάτω από τη σκλαβιά (ανακάλυψη τυπογραφίας, ανακαλύψεις νέων χωρών, Αναγέννηση, Διαφωτισμός, Γαλλική Επανάσταση, πόλεμοι του Ναπολέοντα, Ιερή Συμμαχία).	– Να γνωρίσουν (συνοπτικά) σημαντικά γεγονότα που σημειώθηκαν στην Ευρώπη. – Να αντιληφθούν την αλληλεπίδραση αυτών των γεγονότων. – Να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις των γεγονότων αυτών στη ζωή των ανθρώπων. – Να προβληματιστούν για την επίδραση που θα είχαν στη ζωή των σκλαβωμένων Ελλήνων τα γεγονότα στην Ευρώπη.
Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ (1453-1821)	Οι μαθητές: – Να γνωρίσουν τις συνθήκες που διαμορφώθηκαν στις τουρκοκρατούμενες και λατινοκρατούμενες περιοχές της Ελλάδας. – Να διακρίνουν τις δυνάμεις που συντέλεσαν στη διατήρηση του ελληνισμού κατά τη μακραίωνη δουλεία.	3. Η Οθωμανική αυτοκρατορία (Η επέκταση, η οργάνωση και η παρακμή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας).	Να γνωρίσουν την έκταση που κατέλαβε το οθωμανικό κράτος, την οργάνωσή του και την παρακμή που αρχίζει να παρουσιάζει στα τέλη του 17ου αιώνα. – Να αιτιολογήσουν την απόλυτη συγκέντρωση εξουσίας και πλούτου στο πρόσωπο του σουλτάνου και τους διαδοχικούς επεκτατικούς πολέμους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Γενικές ενότητες (α)	Επιδιώξεις (β)	Μερικότερες ενότητες (γ)	Στόχοι (δ)
	– Να εκτιμήσουν τους λόγους που βοήθησαν στην αναγέννηση του ελληνισμού και στο επαναστατικό του ξέσπασμα.		– Να διακρίνουν τους λόγους που οδήγησαν στην οικονομική και στρατιωτική παρακμή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
		4. Βενετοί, Γενουάτες και άλλοι κατακτητές. (Η διοικητική και κοινωνική οργάνωση στις λατινοκρατούμενες ελληνικές περιοχές: Κρήτη, Επτάνησα - Κυκλάδες, Κύπρος. – Ιστορικές εξελίξεις στις περιοχές αυτές.	– Να γνωρίζουν τις συνθήκες ζωής που διαμορφώθηκαν στις λατινοκρατούμενες περιοχές της Ελλάδας. – Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα γεγονότα των ιστορικών εξελίξεων στις περιοχές αυτές. – Να εκτιμήσουν τις λαϊκές εξεγέρσεις που σημειώθηκαν στις λατινοκρατούμενες περιοχές.
		5. Ο σουλτάνος παραχωρεί προνόμια στους Έλληνες (εκκλησιαστικά, πολιτικά και δικαστικά προνόμια του Πατριάρχη. Παραχωρήσεις στους υπόδουλους).	– Να γνωρίσουν τα προνόμια που παραχώρησε ο σουλτάνος στον Πατριάρχη και στους υπόδουλους Έλληνες. Να διακρίνουν τους λόγους που οδήγησαν το σουλτάνο στο να παραχωρήσει προνόμια στην εκκλησία και τους Έλληνες. – Να εκτιμήσουν τη σημασία που είχε η παραχώρηση των προνομίων στην επιβίωση του Ελληνισμού.
		6. Οι Έλληνες δεινοπαθούν και πολλοί φεύγουν από την πατρίδα τους. (περιορισμοί, φόροι, εξισλαμισμός, παιδομάζωμα, θεληματικές και βίαιες μετακινήσεις, ελληνικές παροικίες).	– Να γνωρίσουν τις υποχρεώσεις που είχαν οι υπόδουλοι Έλληνες, καθώς και τους περιορισμούς, τις καταπιέσεις και τις ταπεινώσεις που υφίσταντο. – Να γνωρίσουν τις μετακινήσεις και τις νέες εγκαταστάσεις ελληνικών πληθυσμών. – Να συσχετίσουν τις μετακινήσεις των Ελλήνων με τις σκληρές συνθήκες της τουρκικής κατοχής. – Να διακρίνουν αρνητικές και θετικές επιδιώξεις αυτών των μετακινήσεων για τον Ελληνισμό. – Να εκτιμήσουν το γεγονός της επιβίωσης του ελληνισμού και της ορθοδοξίας κάτω από τόσο δυσμενείς συνθήκες.
		7. Οι Κοινότητες, μια μορφή αυτοδιοίκησης. (Καταγωγή, διοίκηση, αρμοδιότητες, προνόμια, διαφοροποιήσεις, συνέπειες).	– Να γνωρίσουν τη διοικητική οργάνωση και τις αρμοδιότητες που είχαν οι κοινότητες. – Να κατανοήσουν τις διαφοροποιήσεις που υπήρχαν ή διαμορφώθηκαν σε κάποιες κοινότητες. – Να εκτιμήσουν τις συνέπειες που είχε η διατήρηση της κοινοτικής οργάνωσης για τον ελληνισμό.
		8. Η οικονομική ζωή στα χρόνια της Τουρκοκρατίας (Αγροκτηνοτροφική παραγωγή, βιοτεχνία, εμπόριο, ναυτιλία).	– Να γνωρίσουν τις οικονομικές δραστηριότητες των Ελλήνων κάτω από τον Οθωμανικό ζυγό. – Να κατανοήσουν τους λόγους που βοήθησαν στην οικονομική ανάπτυξη κάποιων περιοχών. – Να εκτιμήσουν τις συνέπειες που είχε η οικονομική ανάπτυξη στην εθνική αφύπνιση και την ενδυνάμωση του ελληνισμού.
		9. Η κοινωνική ζωή, θρύλοι, παραδόσεις, συμβολισμοί, (Κοινωνικές δραστηριότητες, γιορτές, γέννηση, γάμος, θάνατος. Χαρακτηριστικοί θρύλοι παραδόσεις και συμβολισμοί).	– Να γνωρίσουν χαρακτηριστικά στοιχεία της κοινωνικής ζωής των υπόδουλων Ελλήνων. – Να συσχετίσουν την ανάπτυξη στενών κοινωνικών δεσμών με τις δύσκολες συνθήκες ζωής που αντιμετώπιζαν οι υπόδουλοι. – Να εκτιμήσουν το ρόλο των θρύλων, των παραδόσεων και των συμβολισμών στα χρόνια της σκλαβιάς και στη διατήρηση της ιδιαιτερότητας των Ελλήνων. – Να νιώσουν συγκίνηση από την επαφή τους με θρύλους, παραδόσεις και συμβολισμούς των χρόνων της Τουρκοκρατίας.
		10. Τα σχολεία και οι διδάσκαλοι του γένους (Τα πρώτα σχολεία, ο θρύλος του κρυφού σχολειού, η ίδρυση νέων σχολείων. Οι διδάσκαλοι του Γένους: Κοσμάς ο Αιτωλός και Αδαμάντιος Κοραής).	– Να γνωρίσουν τις συνθήκες λειτουργίας των σχολείων εκείνης της εποχής και τους παράγοντες που οδήγησαν στην προοδευτική ανάπτυξή τους. – Να γνωρίσουν χαρακτηριστικά στοιχεία από την προσφορά των διδασκάλων του Γένους και ιδιαίτερα του Κοσμά του Αιτωλού και του Αδαμάντιου Κοραή. – Να εκτιμήσουν το ρόλο της παιδείας και του τύπου στη διατήρηση της γλώσσας, του εθνι-

Γενικές ενότητες (α)	Επιδιώξεις (β)	Μερικότερες ενότητες (γ)	Στόχοι (δ)
			κού φρονήματος και του πόθου για την ανάκτηση της ελευθερίας.
		11. Γράμματα και τέχνες στην περίοδο της Τουρκοκρατίας (Ποίηση, μουσική, δημοτικά τραγούδια, θέατρο, πεζός λόγος, αρχιτεκτονική, ζωγραφική).	– Να γνωρίσουν την ανάπτυξη που σημειώθηκε στις τέχνες και τα γράμματα κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. – Να κατανοήσουν ότι ο λαός δημιουργεί τρόπους καλλιτεχνικής έκφρασης και κάτω από δύσκολες καταστάσεις. – Να ευαισθητοποιηθούν και να εκτιμήσουν την ομορφιά των λαϊκών δημιουργημάτων.
		12. Αρματολοί και κλέφτες (Χαρακτηριστικά γνωρίσματα, ιδιαιτερότητες, δράση, σχέση με κατακτητές και υποδούλους, προσφορά).	– Να γνωρίσουν χαρακτηριστικά στοιχεία από τη ζωή, τη δράση και την προσφορά των αρματολών και των κλεφτών. – Να διακρίνουν διαφορές και ομοιότητες Κλεφτών και Αρματολών. – Να εκτιμήσουν τη στάση των κλεφτών και των αρματολών στη σκλαβιά και την προσφορά τους στην πατρίδα.
		13. Προεπαναστατικά κινήματα (Κλαδά, Σκυλόσοφου, Ορλωφικά, Λάμπρου Κατσώνη, Βλαχάβα, Συνθήκη Κιουτσούκ - Καϊναρτζή)	– Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα από τα κινήματα που έκαμαν οι Έλληνες για να ανακτήσουν την ελευθερία τους. – Να κατανοήσουν τις αιτίες που οδήγησαν τα προεπαναστατικά κινήματα σε αποτυχία. – Να εκτιμήσουν τον άσβεστο πόθο των Ελλήνων για ελευθερία, που εκδηλώνεται με τα αλλεπάλληλα κινήματα.
		14. Τα κάστρα της λευτεριάς: Σούλι, Μάνη, Σφακιά.	– Να γνωρίσουν χαρακτηριστικά στοιχεία της ζωής, της οργάνωσης και της δράσης των περιοχών που διατήρησαν ένα είδος αυτονομίας στην περίοδο της Τουρκοκρατίας. – Να κατανοήσουν τους λόγους που συντέλεσαν στο να διατηρήσουν οι κάτοικοι των περιοχών αυτών την αυτονομία τους. – Να εκτιμήσουν την προσφορά των περιοχών αυτών για τη γενικότερη απελευθερωτική δράση των Ελλήνων.
		15. Οι βαλκανικοί λαοί και ο Ρήγας Φεραίος. (Η κοινή μοίρα και ο κοινός πόθος των λαών της Βαλκανικής). Ο Ρήγας Φεραίος εκφραστής της κοινής επιθυμίας για λευτεριά, ή δράση και το τέλος του.	– Να γνωρίσουν την αντίδραση και των άλλων λαών της Βαλκανικής στον Οθωμανικό ζυγό. – Να γνωρίσουν σημαντικά στοιχεία από τη ζωή και τη δράση του Ρήγα Φεραίου. – Να εκτιμήσουν τη σημασία του έργου και της δράσης του Ρήγα Φεραίου.
Β. Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (1821-1832)	– Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα στρατιωτικά, πολιτικά και διπλωματικά γεγονότα, που οδήγησαν στην αποτίναξη του τουρκικού ζυγού και τη δημιουργία ελεύθερου ελληνικού κράτους.	16. Προετοιμασία της επανάστασης. Φιλική Εταιρία. (Ευνοϊκές συγκυρίες και δυσχέρειες, ίδρυση, οργάνωση και ανάπτυξη της Φιλικής Εταιρίας).	– Να γνωρίσουν την ίδρυση, οργάνωση και ανάπτυξη της Φιλικής Εταιρίας και τους πρωταγωνιστές της. – Να κατανοήσουν τους παράγοντες που ευνοούσαν και εκείνους που δυσχέραιναν την προετοιμασία του αγώνα. – Να εκτιμήσουν το ρόλο της Φιλικής Εταιρίας στην προετοιμασία της επανάστασης.
	–Να κατανοήσουν την αλληλεξάρτηση που υπάρχει ανάμεσα στα στρατιωτικά, πολιτικά και διπλωματικά γεγονότα. – Να διακρίνουν τη στάση που τήρησαν και το ρόλο που έπαιξαν οι διάφορες κοινωνικές ομάδες και προσωπικότητες στον αγώνα της ανεξαρτησίας. – Να εκτιμήσουν τους λόγους που συντέλεσαν στο θαύμα της εθνικής ανεξαρτησίας.	17. Επανάσταση στη Μολδοβλαχία (Ο Υψηλάντης αρχηγός της Φιλικής Εταιρείας. Σύσκεψη στο Ισμαήλι). Απόφαση για επανάσταση. Συσχετισμός δυνάμεων. Η προτίμηση των Παραδουνάβιων ηγεμονιών. Πορεία Υψηλάντη. Λόγοι αποτυχίας - Συνέπειες.	– Να γνωρίσουν το συσχετισμό των αντιπάλων, τα σημαντικότερα γεγονότα και τους πρωταγωνιστές της επανάστασης στη Μολδοβλαχία. – Να κατανοήσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της επανάστασης στην περιοχή αυτή και τους λόγους για τους οποίους αποφασίστηκε να αρχίσει από εκεί ο αγώνας. – Να εκτιμήσουν την αυτοθυσία των αγωνιστών, τους λόγους της αποτυχίας και τις επιπτώσεις που είχε αυτή η επανάσταση.
		18. Η εξάπλωση της επανάστασης. (Άφιξη Παπαφλέσσα στην Πελοπόννησο. Εντατικός αναβρασμός. Διαδόσεις. Οι πρώτες συγκρούσεις. Επέκταση. Πελοπόννησος, Στερεά, Νησιά, Θεσσαλία, Μακεδονία. Περιοχές που δεν επαναστάτησαν. Τουρκικά αντίποινα).	– Να γνωρίσουν τα κυριότερα γεγονότα της έναρξης και της εξάπλωσης του αγώνα σ' όλη την Ελλάδα και την αντίδραση των Τούρκων. – Να κατανοήσουν τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούσαν σε κάθε περιοχή. – Να διακρίνουν το ρόλο που επρόκειτο να παίξει η κάθε περιοχή σε συνάρτηση με τη θέση της και τις συνθήκες του αγώνα.
		19. Οι πρώτες επιτυχίες.	– Να γνωρίσουν τις πρώτες σημαντικές επι-

Γενικές ενότητες (α)	Επιδιώξεις (β)	Μερικότερες ενότητες (γ)	Στόχοι (δ)
		(Πελοπόννησος: Στρατηγικό σχέδιο Κολοκοτρώνη: Καλαμάτα - Βαλτέτσι - Τριπολιτσά. Στερεά: Τουρκική αντεπίθεση. Ο. Βρυώνης: Ήπειρος - Αλαμάνα, Γραβιά, Βρυσάκια - Αττική. Μπαϊράμ: Μακεδονία - Βασιλική. Νησιά: Ναυτικό κατόρθωμα στην Ερεσσό).	τυχίες της επανάστασης στον στρατιωτικό τομέα. – Να γνωρίσουν το σχέδιο του Κολοκοτρώνη και να συσχετίσουν την αντίσταση στη Στερεά Ελλάδα και τις επιτυχίες στη θάλασσα με την εδραίωση της επανάστασης στην Πελοπόννησο. – Να παραλληλίσουν κάποια γεγονότα με ανάλογα του παρελθόντος. – Να εκτιμήσουν τη σημασία της ομόνοιας και συνεργασίας καθώς και την ιδιαίτερη συμβολή κάποιων στρατιωτικών ηγετών.
		20. Η Επανάσταση εδραιώνεται. (Θάνατος Αλή. Τέλος τουρκικού εμφυλίου πολέμου. – Τουρκικό σχέδιο: Επίθεση με δύο στρατιές από Γιάννενα (Δυτ. Ελλάδα) και Λάρισα (Α. Ελλάδα). Δυτικά Ελλάδα: Κίνδυνος για το Σούλι. Αποστολή Μ. Μπότσαρη. Ο Μαυροκορδάτος αρχηγός. Πέτα. Α' Πολιορκία Μεσολογγίου. Ανατολική Ελλάδα: Αντικατάσταση Χουρσίτ από Δράμαλη: Λάρισα - Λαμία - Λιβαδιά - Θήβα - Κόρινθος - Άργος - Δερβενάκια. Νησιά: Καταστροφή Χίου. Ανατίναξη τουρκικής ναυαρχίδας).	– Να γνωρίσουν τις καταστροφές, τις αποτυχίες αλλά και τις επιτυχίες του δεύτερου χρόνου της επανάστασης. – Να γνωρίσουν το τουρκικό σχέδιο για την κατάπνιξη της επανάστασης. – Να διακρίνουν τους λόγους της καταστροφής του Δράμαλη και της νικηφόρας αντίστασης του Μεσολογγίου. – Να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις που είχαν τα γεγονότα αυτής της χρονιάς στην εξέλιξη του αγώνα.
		21. Εσωτερικές διαμάχες. (Πολιτικά πάθη - ανταγωνισμοί). Συνδυασμένη προσπάθεια των Τούρκων στο Μεσολόγγι. Ο Βρυώνης από Αμφιλοχία και Μουσταήμπεης από Άγραφα. Ελληνική αντίδραση. Καταδρομική ενέργεια Μ. Μπότσαρη - θάνατός του. Απολογισμός α' φάσης: Επαναστατική ορμή, γιουρούσια, πολυαρχία, απειθαρχία, λεηλασίες, λάθη τακτικής, κακός ανεφοδιασμός έλλειψη ιππικού, πυροβολικού, απρονοησία για δημιουργία τακτικού στρατού).	21. Να γνωρίσουν τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν μεταξύ των Ελλήνων. – Να διακρίνουν τα θετικά και τ' αρνητικά αποτελέσματα της πρώτης φάσης του αγώνα. – Να εκτιμήσουν την προσφορά του Μ. Μπότσαρη. – Να εκτιμήσουν τις συνέπειες που είχαν οι εμφύλιες διαμάχες στην εξέλιξη του αγώνα.
		22. Οι Έλληνες αποκτούν κυβέρνηση (Πρώτοι τοπικοί οργανισμοί: Πελοπόννησος, Ανατολική Στερεά, Δυτική Στερεά). Α' Εθνοσυνέλευση (1.1.1822) Δυσχέρειες ανταγωνισμοί Β' Εθνοσυνέλευση (1823)	– Να γνωρίσουν τις πρώτες απόπειρες για σχηματισμό κυβέρνησης. – Να κατανοήσουν τις δυσκολίες που δημιουργούσαν στον αγώνα οι τοπικές κυβερνήσεις. – Να κατανοήσουν τη σημασία δημιουργίας κεντρικής κυβέρνησης μέσω των εθνοσυνελεύσεων.
		23. Οι μεγάλες δυνάμεις απέναντι στον ελληνικό αγώνα. (Η αντίθεση της Ιερής συμμαχίας (Λάιμπαχ 1821) Η ουδέτερη στάση της Ρωσίας (1821) Η απομάκρυνση του Καποδίστρια με ενέργειες του Μέτερνιχ) (Βερόνα 1822). Η ευνοϊκή αγγλική πολιτική (Κάνιγκ 1823). Η αλλαγή της στάσης της Ρωσίας (1823). Φιλελληνισμός).	– Να γνωρίσουν τη στάση των μεγάλων δυνάμεων απέντι στον αγώνα. – Να συνειδητοποιήσουν το ρόλο που έπαιξαν οι μεγάλες δυνάμεις. – Να εκτιμήσουν τους λόγους που οδήγησαν στην αλλαγή της αρχικής τους στάσης.
		24. Τουρκοαιγυπτιακή σύμπραξη – ο αγώνας στη θάλασσα (1824) (Το τουρκοαιγυπτιακό σχέδιο, εμφύλιος πόλεμος, καταστροφές ελληνικών νησιών - Κρήτη, Κάσος, Ψαρά, νίκες ελληνικού στόλου - Σάμος, Γέροντας).	– Να γνωρίσουν τα κύρια σημεία της τουρκοαιγυπτιακής συμφωνίας και τα σημαντικότερα γεγονότα κατά το τέταρτο έτος της επανάστασης. – Να κατανοήσουν τους εξωτερικούς και εσωτερικούς κινδύνους που απειλούσαν την επανάσταση. – Να προβληματιστούν για το αν οι καταστροφές των νησιών ήταν αναπόφευκτες και να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις από τις νίκες του ελληνικού στόλου.
		25. Ο Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο (1825) (Πρώτες επιτυχίες του Ιμπραήμ, λάθη της κυβέρνησης, Μανιάκι. Ο Ιμπραήμ	– Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα γεγονότα του πέμπτου έτους της επανάστασης. – Να διακρίνουν τα σφάλματα της κυβέρνησης και τις συνέπειές τους.

Γενικές ενότητες (α)	Επιδιώξεις (β)	Μερικότερες ενότητες (γ)	Στόχοι (δ)
		στην Τριπολιτσά, αντίσταση στους Μύλους, κλεφτοπόλεμος του Κολοκοτρώνη, β' πολιορκία του Μεσολογγίου - α' φάση).	– Να εκτιμήσουν τη στάση του Παπαφλέσσα, την τακτική του Κολοκοτρώνη αλλά και του Ιμπραήμ, καθώς και τη σημασία της αντίστασης του Μεσολογγίου.
		26. Η γενναία άμυνα και η ηρωική έξοδος του Μεσολογγίου (1826) (Η β' φάση της πολιορκίας, οι εξελίξεις από στεριά και θάλασσα, η έξοδος, οι επιπτώσεις. Γ' Εθνοσυνέλευση, κυβερνητική αλλαγή).	– Να γνωρίσουν τα γεγονότα που σχετίζονται με τη γενναία άμυνα και την ηρωική έξοδο του Μεσολογγίου καθώς και τις πολιτικές εξελίξεις του έκτου έτους της επανάστασης. – Να κατανοήσουν και να αισθανθούν την τραγικότητα της θέσης στην οποία βρέθηκαν οι Μεσολογγίτες και τη γενναιότητα, τον ηρωισμό και την αυτοθυσία τους. – Να εκτιμήσουν τις συνέπειες που είχε για την εξέλιξη της επανάστασης η αντίσταση και η θυσία του Μεσολογγίου.
		27. Οι επιτυχίες του Καραϊσκάκη και η καταστροφή στο Φάληρο. Η ναυμαχία στο Ναυαρίνο. (1826-1827) (Η πολιορκία της Ακρόπολης, το σχέδιο του Καραϊσκάκη, οι επιτυχίες του, η καταστροφή στο Φάληρο, η ναυμαχία στο Ναυαρίνο).	– Να γνωρίσουν τη δράση του Καραϊσκάκη και τη ναυμαχία του Ναυαρίνου. – Να κατανοήσουν το σχέδιο δράσης και την τακτική του Καραϊσκάκη, τη σύμπραξη των τριών μεγάλων δυνάμεων στη ναυμαχία του Ναυαρίνου. – Να εκτιμήσουν τις συνέπειες της καταστροφής στο Φάληρο και της ναυμαχίας του Ναυαρίνου.
		28. Πολιτικές εξελίξεις. Δραστηριοποίηση των Μ. Δυνάμεων. (Η εθνοσυνέλευση στην Τροιζήνα, Ρωσία, Αγγλία, Γαλλία υπέρ της απελευθέρωσης της Ελλάδας, η στάση των Τουρκοαιγυπτίων, ρωσοτουρκικός πόλεμος).	– Να γνωρίσουν τις πολιτικές εξελίξεις και διπλωματικά γεγονότα που σχετίζονται με την επέμβαση των Μ. Δυνάμεων υπέρ της απελευθέρωσης της Ελλάδας. – Να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν στην κοινή επέμβαση των Μ. Δυνάμεων. – Να εκτιμήσουν τις συνέπειες που είχε η ξένη επέμβαση.
		29. Ο κυβερνήτης Καποδίστριας και το έργο του (1828 - 1831). (Η κατάσταση στην Ελλάδα όταν έφτασε ο Καποδίστριας, το έργο του, το τέλος του αγώνα, εξωτερικές και εσωτερικές αντιδράσεις. Η δολοφονία του Καποδίστρια).	– Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα γεγονότα της εποχής του Καποδίστρια και τα κύρια σημεία του έργου του. – Να κατανοήσουν τους λόγους για τους οποίους εκδηλώθηκαν αντιδράσεις εναντίον του Καποδίστρια. – Να εκτιμήσουν το έργο του Καποδίστρια και τη συμβολή του στην οργάνωση του νέου ελληνικού κράτους.
Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΚΡΑΤΟΣ Ι. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΩΣ ΤΩΝ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ (1833 - 1913)	– Να γνωρίσουν την πορεία οργάνωσης, εκσυγχρονισμού και ολοκλήρωσης του ελληνικού κράτους ως τον Α' παγκόσμιο πόλεμο. – Να κατανοήσουν τους λόγους που δυσχέραναν ή επιβράδυναν αυτήν την πορεία καθώς και εκείνους που συντέλεσαν στην πραγμάτωσή της. – Να διακρίνουν τη στάση που τήρησαν και το ρόλο που έπαιζαν οι μεγάλες δυνάμεις, τα κόμματα, οι κοινωνικές ομάδες και οι προσωπικότητες σ' αυτή την πορεία. – Να εκτιμήσουν τα επιτεύγματα αυτής της περιόδου στον εθνικό, πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό τομέα.	30. Στα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα (1833 - 1862) (Η εκλογή του Όθωνα, το ανατολικό ζήτημα, η μεγάλη ιδέα, οι επεμβάσεις των Μ. δυνάμεων, οι εσωτερικές εξελίξεις, η εκθρόνιση του Όθωνα).	– Να γνωρίσουν χαρακτηριστικά στοιχεία της κατάστασης που διαμορφώθηκε στην Ελλάδα στα χρόνια του Όθωνα. – Να κατανοήσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις που σημειώθηκαν με την επικράτηση των Βαυαρών και τις αντιδράσεις που τις συνόδεψαν. – Να διακρίνουν τους λόγους που οδήγησαν στην έξωση του Όθωνα.
		31. Προσπάθειες εκσυγχρονισμού (1863-1875) (Ο βασιλιάς Γεώργιος Α', η ένωση της Επτανήσου, το νέο σύνταγμα, το κρητικό ζήτημα, αστικοποίηση, εκποίηση εθνικών κτημάτων, δημόσια έργα, οικονομική ανάπτυξη, αρχή της δεδηλωμένης).	– Να γνωρίσουν τις σημαντικότερες πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις, καθώς και τα πολεμικά γεγονότα αυτής της περιόδου. – Να κατανοήσουν πώς και με ποιους πρωταγωνιστές πραγματοποιήθηκαν οι εξελίξεις σ' αυτή την περίοδο. – Να εκτιμήσουν τα βήματα εκσυγχρονισμού που σημειώθηκαν στον πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό τομέα.
		32. Ένταση και αλλαγές στα Βαλκάνια (1875-1911) α. Αλλαγές στα Βαλκάνια με την παρέμβαση των Μ. δυνάμεων (Κίνημα του Πανσλαβισμού, Ρωσ	– Να γνωρίσουν τις αλλαγές που σημειώθηκαν στα Βαλκάνια στην περίοδο αυτή. – Να κατανοήσουν τους λόγους που

Γενικές ενότητες (α)	Επιδιώξεις (β)	Μερικότερες ενότητες (γ)	Στόχοι (δ)
		τουρκικός πόλεμος - 1877 - συνθήκες Αγ. Στεφάνου, συνέδριο Βερολίνου, Προσάρτηση Θεσσαλίας και περιοχής Άρτας). β. Εσωτερικές εξελίξεις. (Έργα υποδομής, πτώχευση, ελληνοτουρκικός πόλεμος 1897, Κρητικό ζήτημα, επανάσταση Νεοτούρκων και Γουδιού).	προκάλεσαν τις αλλαγές στα Βαλκάνια. – Να διακρίνουν τις συνέπειες που είχε στα Βαλκάνια η σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας, Αυστρίας. – Να γνωρίσουν τις σημαντικότερες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις που σημειώθηκαν στην Ελλάδα, αυτή την περίοδο. – Να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν στις εσωτερικές εξελίξεις αυτής της περιόδου. – Να διαπιστώσουν θετικές και αρνητικές συνέπειες του μεγάλου εξωτερικού δανεισμού. – Να διακρίνουν την αλληλεξάρτηση των διαφόρων εσωτερικών εξελίξεων.
		γ. Ο αγώνας για τη Μακεδονία. (Το μακεδονικό ζήτημα, δράση Κομιτατζήδων, αντίσταση, Παύλος Μελάς).	– Να γνωρίσουν τη δράση των Βουλγάρων κομητατζήδων στη Μακεδονία και την αντίσταση των Ελλήνων. – Να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα του αγώνα για τη Μακεδονία. – Να διακρίνουν στοιχεία που επιβεβαιώνουν την ιστορική συνέχεια της ελληνικότητας της Μακεδονίας.
		δ. Οι βαλκανικοί πόλεμοι του 1912-13. (Η βαλκανική συμμαχία, ο πόλεμος με την Τουρκία, ο πόλεμος με τη Βουλγαρία, τα αποτελέσματα των βαλκανικών πολέμων).	– Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα πολεμικά και διπλωματικά γεγονότα που οδήγησαν στο διπλασιασμό του ελληνικού κράτους. – Να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν στη συμμαχία των βαλκανικών κρατών εναντίον της Τουρκίας, τις ευνοϊκές συγκυρίες που επικρατούσαν καθώς και τους λόγους που έφεραν σε ρήξη τη Βουλγαρία με την Ελλάδα και τη Σερβία. – Να εκτιμήσουν τα αποτελέσματα των βαλκανικών πολέμων και τους παράγοντες που συντέλεσαν σ' αυτά.
		33. Η πνευματική πορεία του έθνους μετά την απελευθέρωση (παράδοση, λαογραφία, αναζήτηση εθνικής ταυτότητας).	– Να γνωρίσουν χαρακτηριστικά επιτεύγματα της πνευματικής πορείας του έθνους μετά την απελευθέρωση. – Να κατανοήσουν τις βασικότερες επιδράσεις που δέχτηκε η πνευματική πορεία στην Ελλάδα. – Να εκτιμήσουν τις προσπάθειες για αναζήτηση εθνικής ταυτότητας.
II. ΑΠΟ ΤΟΝ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ ΩΣ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ (1914 - 1974)	– Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα πολιτικά πολεμικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά γεγονότα που σημειώθηκαν στην Ελλάδα από τον Α' παγκόσμιο πόλεμο ως τις μέρες μας και από τα διεθνή γεγονότα εκείνα που σχετίζονται ιδιαίτερα με τις εξελίξεις στην Ελλάδα. – Να κατανοήσουν τις αιτίες των γεγονότων αυτών και το ρόλο που έπαιξαν σ' αυτό διάφοροι εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες.	34. Ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος και η Ελλάδα στον Πόλεμο (1914- 1918). (Τα αίτια του πολέμου, οι αντίπαλοι, ο εθνικός διχασμός, τα γεγονότα στα Βαλκάια, η ρωσική επανάσταση, συνθήκες Νεϊγύ και Σερβών κ.τ.ε.).	– Να γνωρίσουν σημαντικά γεγονότα του Α' παγκοσμίου πολέμου ιδιαίτερα εκείνα που σχετίζονται με τις εξελίξεις στην Ελλάδα. – Να κατανοήσουν τα αίτια του πολέμου καθώς και τους λόγους που οδήγησαν στον εθνικό διχασμό. – Να εκτιμήσουν τη στάση των πρωταγωνιστών του διχασμού και τα αποτελέσματα της έκβασης του πολέμου για την Ελλάδα.
		35. Ο ελληνισμός της Μ. Ασίας και του Εύξεινου Πόντου. (Σύντομη ιστορική αναδρομή, πολιτισμός, οικονομική ανάπτυξη, ιστορικές ανακατατάξεις).	– Να γνωρίσουν τον ελληνισμό των περιοχών αυτών στην ιστορική του συνέχεια. – Να κατανοήσουν την ανάπτυξη και το ρόλο του ελληνισμού των περιοχών αυτών. – Να εκτιμήσουν το μέγεθος και τη σπουδαιότητα του αλύτρωτου ελληνισμού.
	– Να διακρίνουν την αλληλεξάρτηση που παρουσιάζουν γεγονότα σε διαφορετικούς τομείς. – Να εκτιμήσουν σε ποιές περιπτώσεις, πώς και κατά πόσο ο λαός επηρέασε τα γεγονότα ή τις αποφάσεις που τον αφορούσαν.	36. Η μικρασιατική καταστροφή (1919-1923) (Η επανάσταση στην Τουρκία, η μικρασιατική εκστρατεία, οι εσωτερικές διαμάχες, η καταστροφή, η συνθήκη της Λωζάνης.	– Να γνωρίσουν τα κυριότερα γεγονότα του μικρασιατικού πολέμου. – Να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν στη μικρασιατική καταστροφή. – Να προβληματιστούν σχετικά με τις άμεσες, τις βραχυπρόθεσμες και τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της μικρασιατικής καταστροφής για την Ελλάδα.

Γενικές ενότητες (α)	Επιδιώξεις (β)	Μερικότερες ενότητες (γ)	Στόχοι (δ)
		37. Το διάστημα του μεσοπολέμου (1918-1939) (Ο έξω κόσμος: Ολοκληρωτικά καθεστώτα, αποικίες, αύξηση πληθυσμού, μεγαλουπόλεις). Η χώρα μας: προσφυγιά, πολιτική αστάθεια, δικτατορία Μεταξά)	– Να γνωρίσουν σημαντικές αλλαγές που σημειώθηκαν στον έξω κόσμο και τη χώρα μας στη διάρκεια του μεσοπολέμου. – Να κατανοήσουν την αλληλεξάρτηση που έχουν οι εξελίξεις στους διάφορους τομείς (οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό) – Να διακρίνουν θετικές και αρνητικές επιπτώσεις που είχαν οι διαδοχικοί πόλεμοι (βαλκανικοί, παγκόσμιοι, μικρασιατικοί) για τη χώρα μας.
		38. Ο Β' παγκόσμιος πόλεμος. Η Ελλάδα στον πόλεμο α. Ο Β' παγκόσμιος πόλεμος (Αίτια, αφορμές, συμμαχίες, γεγονότα, ατομική βόμβα).	– Να γνωρίσουν σημαντικά γεγονότα του Β' παγκοσμίου πολέμου. – Να κατανοήσουν τα αίτια, τις αφορμές και τις συμμαχίες του Β' παγκόσμιου πολέμου. – Να εκτιμήσουν τους παράγοντες που συντέλεσαν στη νίκη των συμμάχων. – Να γνωρίσουν σημαντικά γεγονότα από τη συμμετοχή της Ελλάδας στο Β' παγκόσμιο πόλεμο.
		β. Οι Έλληνες αντιμέτωποι με τους καταχτητές. (Το «ΟΧΙ», η νικηφόρα αντιμετώπιση των Ιταλών, η επέμβαση των Γερμανών, η κατοχή, η αντίσταση)	Να κατανοήσουν τους λόγους για τους οποίους η Ελλάδα βρέθηκε στον πόλεμο στο πλευρό των συμμάχων – Να διακρίνουν τις αρετές που έδειξαν οι Έλληνες στον πόλεμο αυτό και τη συμβολή τους στην έκβασή του. – Να εκτιμήσουν τον αντιστασιακό αγώνα των Ελλήνων κατά την περίοδο της Κατοχής.
		γ. Ο εμφύλιος πόλεμος (Ο ανταγωνισμός των Μ. Δυνάμεων και οι συνέπειές του για την Ελλάδα, η τραγωδία και οι συμφορές του εμφυλίου)	– Να γνωρίσουν χαρακτηριστικά γεγονότα του εμφύλιου πολέμου. – Να κατανοήσουν το ρόλο που έπαιξε η ξένη επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας. – Να εκτιμήσουν τις συνέπειες του εμφυλίου πολέμου και να τις συσχετίσουν με ανάλογες παλαιότερων εποχών.
		39. Η μεταπολεμική πορεία της χώρας (1949-1967) α. Πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις. (Συνέπειες του εμφυλίου, ανασφάλεια, αστυφιλία, μετανάστευση προσπάθειες για ανασυγκρότηση)	– Να γνωρίσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις που σημειώθηκαν κατά τη μεταπολεμική περίοδο. – Να κατανοήσουν τα θετικά βήματα και τις καθυστερήσεις που σημειώθηκαν σε διάφορους τομείς. – Να διακρίνουν κάποια αρνητικά σημεία που παρουσιάζουν οι εξελίξεις σ' αυτή την περίοδο.
		β. Το κυπριακό ζήτημα (Σύντομη ιστορική ανασκόπηση, προσφυγή στον ΟΗΕ, ο αγώνας των Κυπρίων, ΕΟΚΑ, Μακάριος, η ανεξαρτησία της Κύπρου).	– Να γνωρίσουν συνοπτικά τα γεγονότα που σχετίζονται με την ανακήρυξη της Κύπρου ως ανεξάρτητου κράτους. – Να κατανοήσουν πώς και γιατί ο αγώνας για αυτοδιάθεση και ένωση με την Ελλάδα κατέληξε στην ανεξαρτησία της Κύπρου. – Να εκτιμήσουν τους αγώνες και τις θυσίες των Ελληνοκυπρίων για την ελευθερία τους.
		γ. Ανατροπή της δημοκρατίας και αποκατάστασή της (Διάσταση Βασιλιά - Πρωθυπουργού. Στρατιωτικό πραξικόπημα 21ης Απριλίου. Αντίδραση πολιτικών και λαού. Κατάρρευση του στρατιωτικού καθεστώτος).	– Να γνωρίσουν σημαντικά γεγονότα που οδήγησαν στην ανατροπή και την αποκατάσταση της δημοκρατίας. – Να κατανοήσουν τα προβλήματα που δημιούργησε το στρατιωτικό καθεστώς. – Να εκτιμήσουν το ρόλο της αντίστασης στην πτώση της χούντας.
		40. Η πορεία της Ελλάδας προς την ενωμένη Ευρώπη (Πολιτειακή μεταβολή Το Σύνταγμα του 75 Οι Ευρωπαϊκές κοινότητες)	– Να γνωρίσουν σημαντικές πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που σημειώθηκαν με την μεταπολίτευση. – Να κατανοήσουν τα βήματα του εκδημοκρατισμού και του εκσυγχρονισμού που πραγματοποιήθηκαν. – Να εκτιμήσουν τη σημασία της ομαλής πολιτικής ζωής, της ελευθερίας και της κοινωνικής συνεργασίας στην πρόοδο της χώρας.
		41. Πολιτιστικά επιτεύγματα (πεζογραφία, ποίηση-νόμπελ και άλλες διακρίσεις, ζωγραφική, μουσική, χαρακτική, αρχαιολογία κτλ.).	– Να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικότερα πολιτιστικά επιτεύγματα της Ελλάδας ως ανεξάρτητου κράτους. – Να κατανοήσουν τις επιδράσεις αλλά και τις

Γενικές ενότητες (α)	Επιδιώξεις (β)	Μερικότερες ενότητες (γ)	Στόχοι (δ)
			ιδιαιτερότητες της ελληνικής πολιτιστικής δημιουργίας. – Να εκτιμήσουν τη σύνδεση της πολιτιστικής δημιουργίας με τις ρίζες της παράδοσης, τα σύγχρονα ρεύματα και τα προβλήματα της ζωής.
	Δ. ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	42. Η εκπαίδευση (Η εκπαίδευση ως κεντρικό πρόβλημα σ' όλη τη περίοδο του νεοελληνικού κράτους, προσπάθειες μεταρρύθμισης και εκσυγχρονισμού βασικές αντιθέσεις, θέματα που λύθηκαν, προβληματισμοί).	– Να γνωρίσουν την πορεία που ακολούθησε η ανάπτυξη της εκπαίδευσης στη νεότερη Ελλάδα και τα προβλήματα που αντιμετώπισε. – Να κατανοήσουν τη σημασία της εκπαίδευσης και την κεντρική θέση που είχε το εκπαιδευτικό ζήτημα σ' όλη τη νεότερη ιστορία μας. – Να εκτιμήσουν την πρόοδο που σημειώθηκε και να προβληματιστούν για την παραπέρα βελτίωση.
		43. Η γλώσσα μας (Σύντομη ιστορική αναδρομή στο γλωσσικό μας ζήτημα, επιπτώσεις, η λύση)	– Να γνωρίσουν βασικούς σταθμούς στην ιστορία του γλωσσικού μας ζητήματος. – Να κατανοήσουν τις επιπτώσεις που είχε στην κοινωνική, πολιτική και εθνική ζωή της χώρας το γλωσσικό ζήτημα. – Να εκτιμήσουν τη λύση που δόθηκε.
		44. Ο ελληνισμός του εξωτερικού (Χώρες όπου υπάρχει ελληνισμός, λόγοι μετανάστευσης),	– Να γνωρίσουν την έκταση της διασποράς του ελληνισμού. – Να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν τους Έλληνες στη διασπορά. – Να εκτιμήσουν το ρόλο των αποδήμων στις χώρες που ζουν και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη των σχέσεων των χωρών αυτών με την Ελλάδα.

Άρθρο 2

Η ισχύς του παρόντος διατάγματος αρχίζει από το σχολικό έτος 1989-1990.

Στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 4 Οκτωβρίου 1989

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΒΑΣ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Εκδίδει την ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ από το 1833

Διεύθυνση : Καποδιστρίου 34
Ταχ. Κώδικας: 104 32
TELEX : 22.3211 YPET GR

Οι Υπηρεσίες του **ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ** λειτουργούν καθημερινά από **8.00'** έως **13.30'**

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

* Πώληση ΦΕΚ όλων των Τευχών Καποδιστρίου 25 τηλ.: 52.39.762
* ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ: Σολωμού 51 τηλ.: 52.48.188
* Για φωτοαντίγραφα παλαιών τευχών στην οδό Σολωμού 51 τηλ.: 52.48.141
* Τμήμα πληροφόρησης: Για τα δημοσιεύματα των ΦΕΚ τηλ.: 52.25.713 – 52.49.547

* Οδηγίες για δημοσιεύματα Ανωνύμων Εταιρειών και ΕΠΕ τηλ.: 52.48.785

Πληροφορίες για δημοσιεύματα Ανωνύμων Εταιρειών και ΕΠΕ τηλ.: 52.25.761

* Αποστολή ΦΕΚ στην επαρχία με καταβολή της αξίας του δια μέσου Δημοσίου Ταμείου Για πληροφορίες: τηλ.: 52.48.320

Τιμές κατά τεύχος της ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ:

Κάθε τεύχος μέχρι 8 σελίδες δρχ. 20. Από 9 σελίδες μέχρι 16 δρχ. 30, από 17 έως 24 δρχ. 40

Από 25 σελίδες και πάνω η τιμή πώλησης κάθε φύλλου (8σέλιδου ή μέρους αυτού) αυξάνεται κατά 20 δρχ.

Μπορείτε να γίνετε συνδρομητής για όποιο τεύχος θέλετε. Θα σας αποστέλλεται με το Ταχυδρομείο.

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Κωδικός αριθ. κατάθεσης στο Δημόσιο Ταμείο 2531 — Κωδικός αριθ. κατάθεσης στο Δημόσιο Ταμείο 3512

Η ετήσια συνδρομή είναι: — Ποσοστό 5% υπέρ του Ταμείου Αλληλοβοηθείας του Προσωπικού (ΤΑΠΕΤ)

α) Για το Τεύχος Α'	Δρχ.	7.000	Δρχ.	350
β) » » » Β'	»	10.000	»	500
γ) » » » Γ'	»	4.000	»	200
δ) » » » Δ'	»	10.000	»	500
ε) » » » Αναπτυξιακών Πράξεων	»	8.000	»	400
στ) » » » Ν.Π.Δ.Δ.	»	4.000	»	200
ζ) » » » ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	»	2.000	»	100
η) » » » Δελτ. Εμπ.& Βιομ. Ιδ.	»	5.000	»	250
θ) » » » Αν. Ειδικού Δικαστηρίου	»	1.000	»	50
ι) » » » Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	»	20.000	»	1.000
ια) Για όλα τα Τεύχη	»	45.000	»	2.250

Πληροφορίες: τηλ. 52.48.320

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ